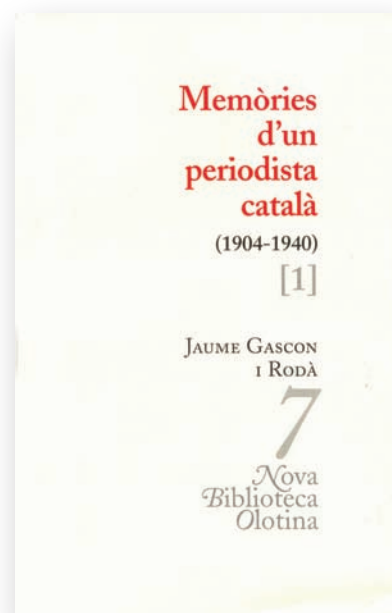
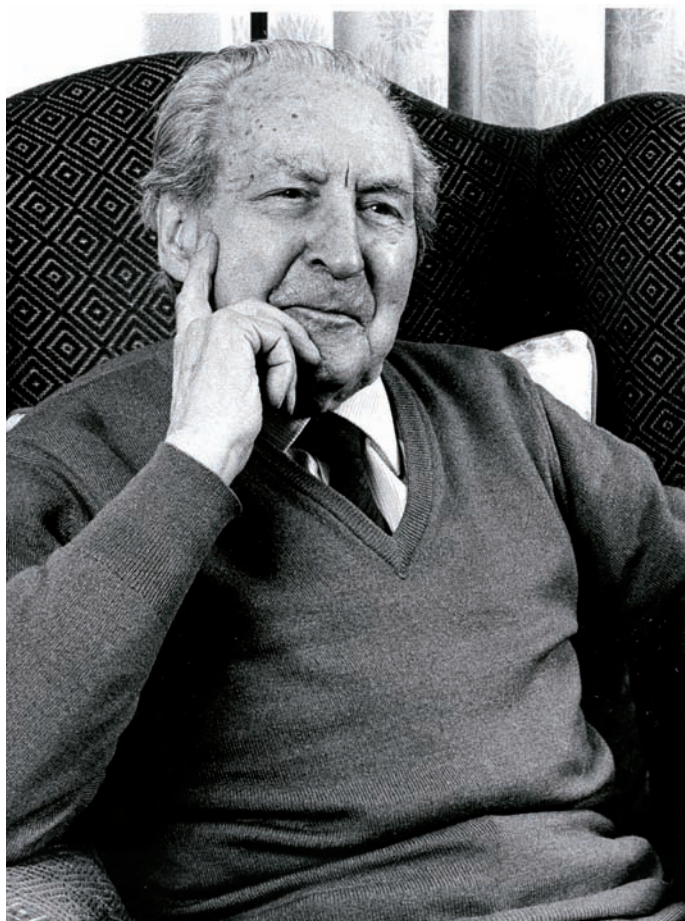


Memòries d'un periodista català Jaume Gascon



VICENÇ PAGÈS JORDÀ > TEXT

El col·leccionisme de Jaume Gascon



JOSEP M. OLIVERAS - INSPAI

El 1994, quan tenia noranta anys, Jaume Gascon va rebre un ajut del Centre d'Història Contemporània de Catalunya per acabar de redactar les seves memòries, algun fragment de les quals ja havia aparegut a la premsa. El resultat va ser aquest llibre, publicat en dos volums per l'Ajuntament d'Olot el 2006. **Jaume Gascon i Rodà** va néixer el 1904 a Sant Feliu de Pallerols i va estudiar a Olot i a Vic. Interessat en els idiomes, va viure en diferents capitals europees, on va aprendre francès, anglès i alemany, i va col·laborar en publicacions catalanes com *La Publicitat* o *La Rambla*. Després que el govern franquista sol·licités a la Gestapo que el repatriés, va passar dos anys a la presó de la Corunya. Aquests són els anys que recuperà a les *Memòries d'un periodista català*, que abasten de 1904 a 1940. Després de la guerra va viure a la ciutat de Girona, on va morir el 2005. Aquests últims seixanta-cinc anys no són recollits a les memòries.

La vida que va dur Jaume Gascon voltant d'una ciutat a l'altra, convivint amb els naturals de cada país, el converteix en un testimoni singular. Els seus apunts sobre el París de començaments de segle i el Berlín dels anys trenta guanyen interès amb el temps. Ara bé, en aquesta secció hem d'esbrinar si el llibre té valor literari o bé si es limita a proveir informació. Doncs bé, l'interès d'aquestes memòries no és purament històric: Jaume Gascon escriu amb humor, utilitza una llengua rica i raonablement dialectal, i posseeix aquella característica difícil de definir que anomenem gràcia o estil, i que ens impulsa a llegir el llibre fins al final.

A les primeres pàgines, l'autor evoca l'austeritat dels anys d'infantesa a la Garrotxa: «Anàvem tan escurats de butxaca que jo no sé per què ens feien a les calces». Quan és declarat inútil temporal per al servei militar, decideix viatjar a França per aprofitar els dos anys que té de coll. Així comença un periple per Europa, inicialment com un rodamón que es llogava per fer feines al camp, de vegades passant gana, i més endavant fent classes particulars de llengua. Són pàgines que recorden l'època en què es diferenciava la gana de la fam, i en què el domini de la picaresca resultava indispensable per treure el ventre de pena.

L'estructura de *Memòries d'un periodista català* és peculiar, ja que cada capítol està dedicat a una dona de la seva vida. Algunes són parentes o amigues, però amb la majoria hi estableix una relació sentimental o, per ser més precisos, eròtica. Aquestes dones cobreixen un espectre molt ampli: franceses, angleses, noruegues, alemanyes; solteres, casades, divorciades, fins i tot una novícia; pageses, hostaleres, burgeses; àries o jueves. Amb alguna hi festeja, amb alguna s'hi promet, a d'altres se les emporta a l'hostal, al paller o a «aixafar falgueres». A mesura que el llibre avança, aquesta fal·lera es desferma: «Quan tot just havia començat a créixer, en adonar-me que les noies no eren ben bé com nosaltres nois, se



>> Jaume Gascon als anys trenta del segle passat. A dalt, el seu carnet de l'Associació de Periodistes Estrangers de Berlín (1937).

Jaume Gascon escriu amb humor, utilitza una llengua rica i raonablement dialectal i posseeix aquella característica difícil de definir que anomenem gràcia o estil



ARXIU FAMILIAR - INSTITUT DE CULTURA DE LA CIUTAT D'OLOT - DIMONI.COM



JOSEP M. OLIVERAS - INSPAI

>> *A l'esquerra, el Gascón jove que viu... A la dreta, el Gascón vell que escriu.*

m'havia ocorregut que fóra un bon entrenament col·leccionar-ne com si fossin segells de correus, fent-ne poms de cares més boniques que les d'aquells reis barbuts sense els quals sembla que el món no hauria tingut història».

Si bé reporta alguns fracassos, aquestes memòries són un rosari de conquestes, de vegades encavalcades i de vegades simultànies. Jaume Gascon es presenta com un «Casanova» que per poc no aconsegueix l'objectiu de completar l'abecedari amb les inicials de les seves amants (tot i que és cert que té alguna lletra repetida). El llibre dedica un espai considerable als usos amorosos dels diferents països i a les tàctiques de setge i atac que empenia l'autor. Vegem-ne un cas, que és alhora una bona mostra de la seva prosa: «Li vaig anar posant la mà a l'espatlla, cada vegada més intencionadament, fins que un bon dia la mà em va ros-solar i se me la va trobar a la pitrera».

A Anglaterra, Jaume Gascon descobreix la pràctica del *bundling*, una prova prematrimonial que consistia a dormir vestit amb una persona de sexe diferent en un mateix llit, i que ell adapta als seus interessos. En una altra aventura nocturna, l'enxampen enfilat en una escala que li havia de permetre accedir a la finestra de l'estimada. El to d'aquestes experi-

ències expressa una joia de viure més ingènua que maliciosa, que recorda els llibres de Bohumil Hrabal.

De tant en tant apareix Josep Pla o Eugeni Xammar, però no hi ha cap retrat d'aquests personatges que es pugui comparar als de les noies que va conèixer. El Gascon jove que viu –o bé el Gascon vell que escriu– s'interessa més per les alcoves que per les redaccions de diari. No l'hi podem retreure, però en canvi sí que podem objectar el títol del llibre, ja que no acaba de respondre al contingut. L'autor no s'esplaija gaire sobre l'experiència que va tenir a Alemanya en uns anys decisius, on el carnet de premsa li va permetre el contacte continuat amb alts comandaments. En qüestions històriques, Gascon no sempre resulta fiable, com quan s'estranya («no n'hi havia pas per a tant») que Alfred Rosenberg fos condemnat a mort pel tribunal de Nuremberg. De fet, Rosenberg no només va enriquir l'argumentari racista del Tercer Reich, sinó que va ser el responsable d'un ministeri tan implicat en l'extermini sistemàtic com el dels Territoris Ocupats a l'Est. El 1935, Gascon publicava un article a *La Publicitat* on afirmava: «És molt rar que

hom pugui gaudir del privilegi de veure agafar un capellà o maltractar un jueu, almenys per ara». Ara que sabem tot el que es va esdevenir, aquesta frase no ens sembla gaire afortunada.

El valor d'aquestes memòries, doncs, no l'hem pas de buscar en les anàlisis polítiques, sinó en els petits detalls que ens ajuden a entendre com es vivia a Europa durant la primera meitat del segle xx. Com que Gascon parla sovint de les fotografies que fa amb la seva Leica, el llibre hauria millorat si n'hagués inclòs alguna. En particular, la que va ser presa a París, on apareixen –a part del mateix Gascó– Francesc Macià, Indalecio Prieto i el general Queipo de Llano.

Memòries d'un periodista català està escrit en una llengua afinada i versàtil. «No ha pas de menester quartos, senyor Jaume? No quedi, sap?», diu una dona al final del llibre. Són frases com aquesta les que aporten versemblança lingüística a un llibre tan personal com aquest. Les memòries s'obren amb uns versos de Baudelaire: «*J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans*». Per sort, uns quants d'aquests records, Gascon els ha compartit amb els lectors.

Vicenç Pagès Jordà
és escriptor.

El llibre dedica un espai considerable als usos amorosos dels diferents països i a les tàctiques de setge i atac que empenia l'autor